

الگوی جامعه‌شناختی ارتقاء سلامت، صلح و سازش بین زوجین در خانواده

حسن رئیسی‌زاده*^۱؛ سیدحسام حسینی^۲؛ فرج‌اله براتی^۳

۱- دانشجوی دکتری فقه و حقوق، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

۲- دانشجوی دکتری فقه و حقوق، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

۳- عضو گروه فلسفه و کلام اسلامی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

چکیده:

خانواده یکی از مهم‌ترین ارکان جامعه است و نقش مهمی در سلامت افراد ایفا می‌کند. فرزندانی سالم در یک خانواده مستحکم رشد پیدا می‌کنند و به موفقیت‌های بزرگی می‌رسند. اهمیت خانواده به اندازه‌ای است که در همه ادیان و جوامع به آن پرداخته شده است بنابراین جامعه‌ای از سلامت برخوردار است که از خانواده‌های سالم برخوردار باشد. هدف پژوهش حاضر الگوی جامعه‌شناختی ارتقاء سلامت، صلح و سازش بین زوجین در خانواده می‌باشد. روش پژوهش کیفی با رویکرد اکتشافی است. جامعه آماری متشکل از خبرگانی است که در زمینه پژوهش تخصص علمی، اجرایی و یا هر دو را دارند. برای این منظور ۱۶ نفر از خبرگان به‌صورت هدفمند و براساس استراتژی گلوله برفی برای مصاحبه‌های عمیق بدون ساختار انتخاب شدند و داده‌ها به‌صورت هم‌زمان با استفاده از مجموعه‌ای از کدگذاری‌های باز، انتخابی و نظری، تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد که حاکمیت ارزش‌های دینی و اخلاقی در خانواده، ارتقای ارتباطات مؤثر سالم بین طرفین، آموزش و یادگیری مهارت‌های زندگی مشترک، تقویت حمایت اجتماعی، توسعه فردی و ترویج سبک زندگی سالم، رضایت زناشویی در زندگی، تعهد و وفاداری زوجین، اختیار عمل و آزادی در همسرگزینی، وضعیت اقتصادی مناسب، احترام متقابل، صمیمیت و محبت از مهم‌ترین مقوله‌های ارتقاء سلامت، صلح و سازش در خانواده هستند. بر اساس این الگو توصیه می‌شود که نقش مقوله‌های مختلف در ارتقاء سلامت، صلح و سازش در خانواده، مورد نظر قرار گیرد. توجه ویژه به بسترها و عوامل ارتقا دهنده سلامت در خانواده می‌تواند انگیزه‌های سلامت، صلح، سازش و تحکیم در خانواده را ارتقا داده و از فروپاشی خانواده‌ها پیشگیری نماید. خانواده، کانون شکل‌گیری خصوصیات شخصیتی فرزندان است و ارزش‌ها در خانواده شکل و پرورش می‌یابند. والدین می‌توانند محیط خانه و خانواده را به بهترین شکل، برای رشد روانی و جسمی فرزندان تأمین نمایند.

واژگان کلیدی: الگوی جامعه‌شناختی؛ سلامت؛ صلح و سازش؛ خانواده

مقدمه

ساختار سالم خانواده و روابط صحیح والدین اهمیت زیادی در سلامت فرزندان دارد و به آن‌ها کمک می‌کند تا از طوفان‌زا ترین مرحله رشد به سلامت عبور کنند. فقدان سلامت در یک خانواده - اعم از اینکه جسمی، روانی و یا اجتماعی باشد - همواره عاملی استرس‌زا به شمار می‌آید و با عواقب متعددی که به همراه خواهد داشت نه تنها مانع استفاده بهینه از توان بالقوه فکری جسمی افراد خواهد شد بلکه استفاده بهینه از زمان، مواد و امکانات را نیز در خانواده به خطر می‌اندازد (رئسی، ۱۳۷۵). خانواده از ابتدای تاریخ تاکنون به عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی، زیربنای جوامع و خاستگاه فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بشر بوده است. دین اسلام به عنوان مکتبی انسان‌ساز، بیشترین توجه را به والایی خانواده دارد؛ از این رو، این نهاد مقدس را کانون تربیت می‌شمرد. نیک‌بختی و بدبختی جامعه انسانی را نیز به صلاح و فساد این بنا وابسته می‌داند و هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای عاطفی و معنوی انسان از جمله دست‌یابی به آرامش برمی‌شمارد (طباطبایی حکیم، عذرا، ۱۳۹۲). اولین کارکرد خانه، تأمین آرامش جسم و تسکین جان اعضای آن است که البته مرهون امنیت همه جانبه‌ی این محیط برای اعضاست. فضای محدود و امن خانه، حریمی برای ابراز احساسات، بیان اسرار، ارضای غرایز و تأمین نیازهای جسمی و روحی انسان است. این سکونت و امنیت را خداوند به خود نسبت می‌دهد و می‌فرماید: *والله جعل لکم من بیوتکم سکناً؛ خداوند از خانه‌های شما محل سکونت و آرامش برایتان قرار داد* (قران کریم، سوره نحل، ۸۰). خانواده از منظر اسلام، حریمی خصوصی، کانونی مقدس، مأمن انسان در تمامی ابعاد و خاستگاه رشد و تکامل است (میرخانی، ۱۳۹۴). طبع چنین خانواده‌های با حقوق و احکام آمرانه‌ی آن سازگار نیست و قوانین در انتظام بخشیدن به آن اثر ناچیزی دارد (کاتوزیان، ۱۳۹۴)؛ زیرا آنچه عامل پیوند دهنده اعضای خانواده است حس تعاون و همکاریست نه حس قدرت‌طلبی و استثمار درصدد بهره‌کشی از یکدیگر. لذا نمی‌توان حقوق خانواده را صرفاً با نگاه فردگرایانه توجیه کرد و تنها به تبیین حقوق و تکالیف اعضاء پرداخت. بلکه حقوق خانواده در پی اهداف بلند دیگریست که برای شناخت آنها باید به مصالح، مفاسد و نظر شارع توجه نمود (حکمت‌نیا و همکاران، ۱۳۸۶). خانواده در حکم کوچک‌ترین واحد اجتماعی مبدأ بروز عواطف انسانی و کانون صمیمانه‌ترین روابط و تعاملات میان - فردی است (ژای و همکاران، ۲۰۱۹). خانواده نقشی مؤثر در تأمین نیازهای اجتماعی، هیجانی و روانی افراد خانواده و کارایی جامعه دارد (کلمنتز و همکاران، ۲۰۲۰). کارایی خانواده به معنای توانایی هماهنگی با تغییرات، حل تضادها و تعارضات، همبستگی میان اعضا و موفقیت در انجام دادن الگوهای انضباطی و اجرای قوانین و مقررات خانواده است که هدف نهایی آن حفاظت از نظام خانواده است (میلیا و همکاران، ۲۰۱۹). کارایی خانواده نقشی مؤثر در افزایش سازگاری، سلامت، انعطاف‌پذیری اعضای خانواده و کاهش استرس، اضطراب، افسردگی و سایر آسیب‌های روانشناختی دارد (لو و همکاران، ۲۰۱۷). خانواده‌های مطلوب به خلاف خانواده‌های نامطلوب یا ضعیف توانایی شناسایی مشکلات، بررسی و اقدام به حل آنها، ارزیابی نتایج و برقراری سازگاری‌های لازم را دارند. نحوه تبادل اطلاعات در چنین خانواده‌هایی به صورت مستقیم، روشن و تأثیرگذار است، الگوهای رفتاری آنان در فعالیت‌های تعاملی سالم، مؤثر و سازنده است، به نیازهای هیجانی و روانشناختی همه اعضا توجه و به آنها پاسخ داده می‌شود،

اعضای خانواده درباره نگرانی سایر اعضا واکنش مناسب نشان می‌دهند و ضمن ارزش قائل شدن برای آزادی، رفتار یکدیگر را نیز کنترل می‌کنند (ژائو و یی، ۲۰۱۸).

خانواده‌ها می‌توانند به واسطه تصمیم‌های شخصی زوجین یا حوادث و بلایی مختلف دستخوش بحران شوند. به منظور بررسی ظرفیت اصول جامعه‌شناختی و دین در حل تعارضات خانوادگی، پژوهش‌های زیادی مورد مطالعه قرار گرفتند. با توجه به نتایج تحقیقات بررسی شده در زمینه آسیب‌شناسی مسائل خانواده، افزایش آمار طلاق، افزایش سن ازدواج، کاهش نرخ باروری، کاهش ازدواج، خیانت زناشویی، خشونت، طلاق عاطفی و ... از جمله مسائلی هستند که سلامت و آرامش خانواده را با بحران جدی مواجه کرده‌اند. طبق نتایج حاصل از مطالعات پیشین از جمله علل مؤثر در بروز این آسیب‌ها عبارتند از: ارجحیت خواسته‌های فردی بر خواسته‌های جمعی، لج و لجبازی، مشکلات عاطفی حل نشده، عدم همفکری مشترک، عدم احترام و درک متقابل، عدم صداقت و اعتماد، عدم ابراز صحیح علاقه و ...؛ با مقایسه‌ی علل مؤثر در بروز اختلافات و آسیب‌های خانواده با حقوق ناشی از اصول حاکم بر خانواده و مصادیق نقض این اصول، تعارض و تناقض فضای مفهومی علل بروز مشکلات با حقوق ناشی از اصول آشکار گردید. بنابراین علل بروز تعارضات خانوادگی، اصول حاکم بر خانواده را نقض می‌کنند؛ نتیجتاً می‌توان گفت نقض اصول حاکم بر خانواده است که سبب بروز مشکلات و مسائل خانوادگی گردیده است (نیری و همکاران). ابراهیمی لویه و همکاران در پژوهشی نشان دادند که مشکلات روانی، عدم مهارت ارتباطی، احساس ناکامی، خشونت، عدم تعهد و مسئولیت‌پذیری، مشکلات اقتصادی، خیانت، مشکلات ناشی از خانواده‌های اصلی، اعتیاد و تعارض با فرزندان است. نتایج پژوهشی نشان می‌دهد که خانواده امروزی در حوزه‌های اقتصادی، مدیریتی، ارتباطی و اعتقادی خانواده در معرض تهدید می‌باشد. از جمله تأثیرات مخرب اختلافات خانوادگی می‌توان به پیامدهای جسمی، روانی و رابط‌های آن اشاره نمود؛ از لحاظ روانی، اکثر افراد تعارض در روابط را بی‌نهایت تنش‌زا تجربه می‌کنند. تعارض در خانواده با خطر فزاینده انواع اختلالات روانی از جمله افسردگی خصوصاً در زنان، سوء مصرف مواد خصوصاً در مردان، ناکارآمدی جنسی در هر دو جنس و مشکلات رفتاری رو به افزایش در فرزندان خصوصاً اختلالات رفتاری پسران ارتباط دارد (ابراهیمی لویه، ۱۳۹۲).

پیامدهای این ناهنجاری‌ها در کانون خانواده محدود به اعضای خانواده نشده و سایر نهادهای اجتماعی و حتی اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در سطح فردی اعضای خانوادگی که در تعارض با یکدیگر قرار می‌گیرند، تعادل روانی خود را از دست می‌دهند و چه بسا رفتارهایی مثل پرخاشگری و افسردگی در آنها دیده شود (فینچمن، ۲۰۰۳).

از نظر جامعه‌شناسان خانواده اهمیت و جایگاه ویژه‌ای دارد. آنان با رویکردهای گوناگونی به واکاوی وضعیت این گروه و نهاد اجتماعی پرداخته‌اند. گروهی از جامعه‌شناسان به تأثیرات نظام فرهنگی جامعه اشاره دارند و سلامت خانواده را در پابندی به ارزش‌ها و در مقابل، عدم تعادل خانواده را در بی‌اعتنایی به آن ارزش‌ها ارزیابی می‌کنند. از نظر این دانشمندان شناخت تأثیرات فرهنگی و بهبود وضعیت فرهنگی و دینی جامعه، برای ایجاد خانواده سالم در اولویت قرار دارد. گروهی دیگر مسائل اقتصادی را برای ایجاد خانواده سالم در اولویت قرار می‌دهند و از اینرو

بهبود شرایط اقتصادی جامعه را در ایجاد خانواده سالم شرط اساسی میدانند (فرجاد، ۱۳۸۲). آنان معتقدند که تنگنای اقتصادی در خانواده یکی از اصلترین عوامل ایجاد اختلافات، تنش و یا کج رفتاری است. بعضی دیگر برآنند که سیاست و حکومت مهم‌ترین نقش را در شکل‌گیری خانواده سالم به عهده دارد. بعضی از جامعه‌شناسان با رویکرد کارکردگرایانه و سیستمی خانواده را مورد بررسی قرار می‌دهند و برای هر یک از اعضای آن نقش خاصی قائل هستند. آنان خانوادها را سالم می‌دانند که تمام اعضای آن به خوبی وظایف و نقش خود را انجام دهند. گروهی دیگر از جامعه‌شناسان با رویکرد تضادگرایانه، به خانواده می‌نگرند و معتقدند که خانواده مانند هر نظام اجتماعی دیگر بر اساس تضاد سازماندهی می‌شود و اعضای آن هر یک در رقابت با سایرین در تلاش برای افزایش قدرت و سلطه خود بر دیگران هستند (پناهی و همکاران، ۱۳۹۱).

امروزه کارکرد خانوادهاای ایرانی به دلیل تغییر و تحولات گسترده در عرصه‌های اجتماعی، تأثیرپذیری جامعه از فرهنگ غربی و هجمه گسترده فرهنگ غربی به هنجارها و ارزشهای ملی و سنتی دچار تغییرات چشمگیری شده است. اعطای آزادی‌های بی‌حد و حصر برخی خانوادها به فرزندان، اعتماد به جامعه برای جامعه‌پذیری نسل‌های جدید، دور کردن فرزندان از محیط خانواده به خاطر اشتغال والدین و رها کردن کودکان و خردسالان در مهد کودک‌ها و مراکز آموزشی از جمله مشکلاتی است که کارکردهای خانواده را به چالش جدی مواجه کرده است. این قبیل معضلات، فرزندان را نیز با مشکلات روحی - روانی، سست شدن پیوندهای عاطفی و ارتباطات کلامی و سرانجام کم رنگ شدن نقش والدین در تربیت فرزندان، بحران‌های روحی و عاطفی آنان و فاصله میان نسل‌ها رو به رو کرده است (فولادی، ۱۳۸۸).

اهمیت پرداختن به موضوع روابط بین زوجین ریشه در اهمیت خانواده و جامعه دارد. خانواده، رکن بنیادین اجتماع بشری و محمل فرهنگ‌های گوناگون است تا آنجا که سعادت و شقاوت امت‌ها، مرهون رشادت و ضلالت خانواده می‌باشد. داشتن روابط سالم اولین شرط داشتن جامعه ای سالم و پویا، سلامت و پایداری خانواده است. همه دستاوردهای علمی و هنری بشر در سایه خانواده های سالم و امن پدید آمده است. قرآن کریم به عنوان برترین نسخه زندگی و عالی‌ترین راهنمای بشر برای دستیابی به حیات طیبه، بخشی عظیم از آیات را به تنظیم و تعدیل روابط اعتای خانواده، حقوق و وظایب همسران و فرزندان اختصاص داده است. رجوع به این آیات الهی می‌تواند انسان را برای دستیابی به بهترین راهکارها در تحکیم خانواده هدایت کند. برخی از سور قرآن به صورت خاص مسائل خانواده را بیان می‌کنند؛ مانند سوره های نساء، انسان، تحریم، طلاق و ... اهداف خانواده و اقتضای تأسیس آن ایجاب می‌کند که پایه‌گذاران آن یعنی زن و شوهر، در تحکیم و پایداری این بنا، نهایت سعی خود را بکنند و با همان انگیزه که بر تشکیل آن اقدام کردند، بر دوام آن اصرار ورزند تا وحدت و پویایی این نهاد مقدس تا پایان حفظ شود (حسن زاده، ۱۳۹۳). با توجه به مباحث مطرح شده در ارتباط با سلامت خانواده و نقش آینده در جامعه و چالش‌های پیش رو خانواده در موقعیت کنونی محققین برآنند تا یک الگوی مناسب جهت ارتقا سلامت، صلح و سازش در خانواده پیشنهاد دهند. به عبارتی محققین به دنبال این پاسخ به این پرسش هستند که از نظر صاحب نظران در امور خانواده چه عواملی سبب ارتقا سلامت، صلح و سازش خانواده می‌گردند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش اجرای این پژوهش به صورت کیفی و از روش‌شناسی نظریه داده‌بنیاد برای تحلیل داده‌ها استفاده شد؛ زیرا، اعتقاد بر این است که نظریه داده‌بنیاد به دلیل مفهوم‌سازی‌هایی که از الگوهای اجتماعی دارد، فراتر از همه روش‌های تشریحی است (گلنزر^۱، ۲۰۰۸). در این پژوهش، از بین رهیافت‌های مختلف نظریه‌سازی داده‌بنیاد، از رهیافت گلنزی بهره گرفته شد. از ویژگی‌های اساسی رویکرد گلنزی این است که تمرکز و توجه پژوهش به نگرانی مشارکت‌کنندگان بیشتر از خود پژوهشگر است (گلنزر، ۱۹۸۸). همچنین، در رویکرد گلنزی، پژوهشگر نیاز دارد مدت زمانی طولانی در محیط پژوهش بماند تا بتواند نگرانی اصلی مشارکت‌کنندگان را شناسایی کند؛ به طوری که به مقوله محوری یا فرایندی که پاسخ مشکل را به تصویر می‌کشد، اجازه ظهور داده شود. به طور کلی، رویکرد ظاهرشونده در روش‌شناسی داده‌بنیاد، با گذر از سه گام اصلی کدگذاری حاصل می‌شود. براساس این رویکرد، سه گام اصلی کدگذاری عبارت‌اند از: کدگذاری باز، کدگذاری انتخابی (گام اول و دوم را کدگذاری حقیقی می‌نامند) و کدگذاری نظری (ساغروانی، مرتضوی، لگزیان و رحیم‌نیا، ۱۳۹۳). در کدگذاری باز، داده‌ها شکسته می‌شوند. سپس، به لحاظ مفهومی گروه‌بندی می‌شوند و مقوله‌ها و ویژگی‌های آن‌ها تولید می‌شوند (جونز و آلونی^۲، ۲۰۱۱). در این مرحله از کدگذاری، گردآوری آزاد داده‌ها تازمانی ادامه پیدا می‌کند که اثرهای مقوله محوری نمودار شود (گلنزر، ۲۰۰۷). کدگذاری انتخابی نیز به معنی محدود کردن کدگذاری به آن دسته از متغیرهایی است که مربوط به متغیر محوری هستند (آرتینین، گیسکه و کوون، ۲۰۰۹). به عبارتی، زمانی که مقوله محوری نمودار شد، کدگذاری انتخابی آغاز می‌شود و مصاحبه‌ها در جهت متغیر محوری کدگذاری می‌شوند (گلنزر، ۲۰۰۸). از دیگر اقدام‌هایی که در رویکرد گلنزی باید به آن‌ها توجه کرد، عبارت‌اند از: یادداشت‌نگاری و نگارش نظریه. یادداشت‌ها گزارش نظریه‌پردازانه ایده‌هایی درمورد کدها و روابط بین آن‌ها هستند که به فکر تحلیلگر در هنگام کدگذاری خطور می‌کنند (دانایی‌فر، الوانی و آذر، ۱۳۹۴). نظریه‌پردازان داده‌بنیاد یادداشت‌نگاری را مرحله میانی بین جمع‌آوری داده‌ها و نوشتن یک پیش‌نویس از نظریه می‌دانند (چامرز^۳، ۲۰۰۸). در قدم بعدی، یادداشت‌ها دسته‌بندی می‌شوند که این کار کلید فرموله کردن نظریه برای ارائه به دیگران است. هنگامی که یادداشت‌ها مرتب شدند، شروع به دریافتن روابط بین آن‌ها می‌کنیم. این فرایند کدگذاری نظری خوانده می‌شود که به تلفیق میان مفاهیم توسط یک الگوی ارتباطی اشاره دارد. کدهای نظری مفاهیم تکه‌تکه شده را به هم می‌بافند و چگونگی ارتباط ممکن میان کدهای حقیقی را که برای تلفیق به صورت یک نظریه مفروض هستند، مفهوم‌سازی می‌کنند. این فرضیه‌ها در یک نظریه با هم عمل می‌کنند و دغدغه اصلی مشارکت‌کنندگان را تشریح می‌کنند. در نهایت، زمانی که مقوله‌های مختلف به همدیگر و متغیر محوری مرتبط شدند، محصول نظریه داده‌بنیاد شکل می‌گیرد و شبیه به نظریه می‌شود.

جامعه آماری این پژوهش افرادی نظیر اعضای هیئت علمی رشته‌های جامعه‌شناسی، روانشناسی، فقه و مبانی حقوق اسلامی، مشاوره خانواده، قضات دادگستری و همه افراد دارای تجربه در حوزه مسائل خانواده بودند. ملاک انتخاب

1 . Glaser

2 . Jones & Alony

3 . Charmaz

این افراد مواردی نظیر داشتن تألیفات در زمینه خانواده و کارکردهای آن، متخصص و صاحب نظر در حل و فصل اختلافات خانوادگی، صاحب نظر در جامعه شناسی خانواده بودند. برای نمونه گیری برای انجام مصاحبه ها، از روش نمونه گیری هدفمند^۱ و تکنیک نمونه گیری گلوله برفی^۲ استفاده شد. در این تکنیک، یک گروه اولیه برای مصاحبه انتخاب شدند. سپس، گروه های بعدی برای مصاحبه توسط همین گروه معرفی می شدند و نمونه گیری تازمانی تداوم یافت (۱۶ مصاحبه) که پژوهش به اشباع نظری و کفایت رسید. به عبارت دیگر، فرایند انجام مصاحبه ها و جمع آوری داده ها تا مرحله اشباع نظری مقوله ها و به بیان واضح تر، تاجایی که امکان دستیابی به داده های جدیدتر فراهم نبود، ادامه یافت. مصاحبه های عمیق فردی با هر کدام از مشارکت کنندگان در مدت زمانی بین ۵۰ تا ۷۰ دقیقه طول کشید. در این پژوهش نیز برای دستیابی به روایی و پایایی، علاوه بر رعایت اصول گفته شده، از روش توافق دو کدگذار (شاخص تکرارپذیری) و کدگذاری پژوهشگر در یک فاصله زمانی مشخص (شاخص ثبات) استفاده شد؛ بدین صورت که چهار مصاحبه توسط یک پژوهشگر دیگر کدگذاری شدند و نتایج کدگذاری مقایسه شد. نتایج حاکی از تشابه قطعی بیش از ۷۲ درصد کدگذاری در هر مرحله بود؛ بنابراین، پایایی کدگذاری تأیید شد. همچنین، دو تن از متخصصان آشنا با نظریه داده بنیاد بر مراحل مختلف کدگذاری، مفهوم سازی، استخراج مقولات و تدوین نظریه نظارت داشتند.

یافته های پژوهش

جدول شماره یک جزئیات مشارکت کنندگان را در مصاحبه ها نشان می دهد. با توجه به جدول می توان از متناسب بودن نمونه های پژوهش اطمینان حاصل کرد.

ردیف	سمت	رشته تحصیلی	تعداد	تحصیلات	حوزه فعالیت	
					اجرائی	دانشگاهی
۱	عضو هیئت علمی دانشگاه	جامعه شناسی	۴	دکتری تخصصی	۴	۶
		مشاور خانواده	۳			
		فقه و مبانی حقوق اسلامی	۱			
		روانشناس خانواده	۲			
۲	مسئولیت در محاکم قضایی	قضات دادگستری خانواده	۶	دکتری تخصصی	۶	

در این پژوهش، پژوهشگر با خواندن مکرر مصاحبه های پیاده شده و توجه به کل مباحث مطرح شده، سعی کرده است به فهمی کلی از مصاحبه ها دست یابد و نگرانی اصلی مشارکت کنندگان را پیدا کند. سپس، با خواندن بخش های مختلف هر مصاحبه و تحلیل تک تک کلمات، عبارات، جملات، سطرها و پاراگراف ها، کدها، مفاهیم و مقوله ها استخراج شدند. از بررسی کلیت مصاحبه های اجرا شده، در تحلیل ها و بررسی های انجام شده، ۴۱۷ کد، ۴۸ مفهوم

1. Purposive

2. Snow ball

(مقوله فرعی) و ۱۱ مقوله اصلی به دست آمدند که با تحلیل جزء به جزء بخش های مختلف آن ها نشان داده شد که مهم ترین نگرانی مشارکت کنندگان در زمینه ضعف ایمنی در محیط های ورزشی، استفاده نکردن از ظرفیت مدیریتی بوده است. نمونه هایی از گفته های مشارکت کنندگان درباره موضوع پژوهش به شرح زیر است:

جدول شماره ۲: مضامین، مفاهیم و نکات کلیدی حاصل از تحلیل داده ها در مرحله کدگذاری باز

مقوله	مفاهیم	کدهای کلیدی
حاکمیت ارزش های دینی و اخلاقی در خانواده	دین محوری	اعتقاد به خداوند یکتا، حق دین داری و ادای فرائض دینی، همسو بودن باورهای دینی
	صلح و دوستی	منعطف بودن در مواقع اختلاف، ایجاد صلح در خانواده و گذشت از برخی حقوق جهت سازش
	معاشرت طرفین با اخلاق پسندیده	برخورداری از رفتارهای توافم با نیکی و محبت، برخورداری طرفین از تداوم زندگی خانوادگی، صبر و بردباری، عفو، صداقت، پرهیز از سؤ ظن، رازداری و وفاداری،
	تشاور و تراضی	محترم شمردن نظرات و عقاید، برخورداری از حق مشاورت در امورات مختلف زندگی (فرزندان و ...)
ارتقای ارتباطات مؤثر سالم بین طرفین	گفتگوی باز و صادقانه	تشویق اعضای خانواده به بیان آزادانه احساسات، نیازها و نگرانی ها
	استفاده از زبان مثبت	در صحبت کردن از کلمات و عبارات سازنده استفاده کنید. از سرزنش و انتقاد خوداری کنید.
	گوش دادن فعال	توجه کامل به صحبت های دیگران، درک دیدگاه های مختلف و اجتناب از قضاوت
	حل تعارض سازنده	آموزش مهارت های حل مسئله، مذاکره و مصالحه برای مدیریت اختلافات به شیوه ای مسالمت آمیز، کنترل خشم وجود داشته باشد
آموزش و یادگیری مهارت های زندگی مشترک	آموزش و یادگیری	یادگیری مهارت های ارتباطی، حل مسئله، مدیریت خشم و همدلی
	آگاهی از حقوق طرفین	اطلاع از حقوق فردی و خانوادگی و استفاده از ابزارهای قانونی برای حمایت از خود و طرف مقابل
	درک متقابل نیازمندی ها	آگاهی از ویژگی های روانی، عواطف و علاقه مندی های طرف مقابل
	استفاده از مشاور خانواده	استفاده از مشاوران برای تسهیل در حل اختلافات و ایجاد فضای سالم گفتگو
تقویت حمایت اجتماعی	استفاده درست از فضای مجازی	زوجین از فضای مجازی به شیوه درست استفاده نمایند. فضای مجازی و ارتباطات زیاد سبب سردی روابط در خانواده نگردد.
	ایجاد شبکه های حمایتی	برقراری ارتباط با دوستان، همسایگان و گروه های اجتماعی برای دریافت حمایت عاطفی و عملی
	مشارکت در فعالیت های اجتماعی	شرکت در فعالیت های داوطلبانه، فرهنگی و تفریحی برای افزایش حس تعلق و کاهش انزوا
	ایجاد محیط حمایتگر	تلاش برای ایجاد فضای ایمن در خانواده
توسعه فردی و ترویج زندگی سالم	تقویت ارزش های مشترک	
	افزایش اعتماد به نفس	تشویق خودباوری و پذیرش نقاط قوت و ضعف طرفین
	تعیین اهداف قابل قبول	تعیین اهداف شخصی و خانوادگی و تلاش برای دستیابی به آن ها
	خودمراقبتی طرفین	اختصاص زمان به فعالیت هایی که به طرفین احساس خوبی می دهند و به بهبود سلامت روانی کمک می کنند
	تعیین مرزهای فردی	مشخص کردن مرزهای شخصی و احترام به فضای شخصی
	تغذیه مناسب	رعایت رژیم غذایی متعادل و مغذی برای بهبود سلامت جسمی و روانی

مدیریت استرس	استفاده از تکنیک‌های آرام‌سازی برای کاهش تنش و اضطراب.
ورزش منظم	انجام فعالیت‌های بدنی منظم برای کاهش استرس، افزایش

ادامه جدول شماره ۲: مضامین، مفاهیم و نکات کلیدی حاصل از تحلیل داده‌ها در مرحله کدگذاری باز

مقوله	مفاهیم	کدهای کلیدی
رضایت زناشویی در زندگی	رفع نیازهای جنسی طرفین	طرفین در رفع نیازهای جسمی و جنسی کوتاهی ننمایند.
	وفاداری به همسر و وفاداری جنسی	طرفین به قول و تعهد خود در زندگی زناشویی پایبند باشند.
	پیوندهای عاطفی مثبت	بین زوجین علاقه مندی برقرار باشد. همدیگر را دوست داشته باشند.
	احترام به همسر به‌عنوان یک دوست خوب	زوجین به همدیگر احترام بگذارند و به نظرات همدیگر احترام بگذارند.
تعهد زناشویی و وفاداری	تعهد متقابل نسبت به همدیگر	نسبت به طرف مقابل تعهد داشته باشند و اهل هیچگونه رفتار خیانتی نباشند.
	اعتماد	به همسران اعتماد کنید و به او فرصت دهید تا اعتماد شما را جلب کند.
	بخشش	اشتباهات همسران را ببخشید و به او فرصت دهید تا جبران کند.
اختیار و آزادی عمل در انتخاب همسر مناسب	انتخاب آگاهانه زوج	زوج همسر خود را آگاهانه و با اختیار انتخاب نماید.
	حق انتخاب زوجه	زن با اجبار دیگران و خانواده مجبور به انتخاب نگردد.
	حق ادامه تحصیل	طرفین با اختیار خود حق انتخاب ادامه تحصیل را داشته باشند.
	حق انتخاب شغل	همسر در صورت علاقه بتواند برای خود شغل انتخاب کند و شوهر تا حدی که برای زندگی اختلال ایجاد نکند، مخالفتی نداشته باشد.
	پوشش مناسب	طرفین از پوشش مناسب استفاده نمایند و از پوششی که موجب نگرانی دیگری است پرهیزند.
وضعیت اقتصادی مناسب	اشتغال و کسب درآمد	زوج تلاش خود را برای تأمین نیازهای زندگی به کار گیرد.
	شرایط کار مناسب	شغل زوج و زوجه به صورتی باشد که سبب نگرانی و مشکلات برای دیگری نشود و زن و شوهر مدت زمان زیادی از هم دور نباشند.
	قناعت	زوجین در زندگی اهل قناعت باشند و از خرج زیاد در امورات زندگی پرهیزند.
احترام متقابل، صمیمیت و محبت	ارزش قائل شدن	به نظرات، عقاید و ارزش‌های همسران احترام بگذارید، حتی اگر با آن‌ها موافق نیستید.
	پذیرش تفاوت‌ها	پذیرید که شما و همسران دو فرد متفاوت با ویژگی‌ها و علایق خاص خود هستید.
	حفظ حریم خصوصی	به حریم شخصی همسران احترام بگذارید و از دخالت بی‌جا در امور شخصی او خودداری کنید.
	قدردانی	به طور مرتب از همسران به خاطر کارهایی که برای شما و خانواده انجام می‌دهد، قدردانی کنید.
	وقت گذرانی با کیفیت	از تماس‌های فیزیکی مانند بغل کردن، بوسیدن و دست گرفتن برای نشان دادن محبت خود به همسران استفاده کنید.
	ابراز علاقه	به طور کلامی و غیرکلامی به همسران ابراز علاقه کنید. از گفتن کلمات محبت آمیز، هدیه دادن و انجام کارهای کوچک برای خوشحال کردن او غافل نشوید.
	نوازش و لمس	از تماس‌های فیزیکی مانند بغل کردن، بوسیدن و دست گرفتن برای نشان دادن

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با روش کیفی و با رویکرد نظریه داده بنیاد برای ارائه الگوی جامعه شناختی ارتقا سلامت، صلح و سازش بین زوجین در خانواده انجام شد. عناصر و مؤلفه های ارتقا سلامت، صلح و سازش در قالب یک الگو از عناصر مرتبط با هم، در قالب یک نظریه ارائه شده اند که از طریق این نظریه می توان راهکارهای ارتقا سلامت، صلح و سازش بین زوجین در خانواده را به خوبی تفسیر و تبیین کرد.

درخصوص راهکارهای جامعه شناختی ارتقا سلامت، صلح و سازش در خانواده و شناسایی مقوله های آن، دوازده مقوله عمده شامل حاکمیت ارزش های دینی و اخلاقی در خانواده، ارتقای ارتباطات مؤثر سالم بین طرفین، افزایش، رشد و یادگیری مستمر آگاهی از زندگی مشترک، ترویج سبک زندگی سالم، تقویت حمایت اجتماعی، توسعه فردی طرفین، رضایت زناشویی در زندگی، تعهد و وفاداری، اختیار عمل در همسرگزینی و عمل، وضعیت اقتصادی مناسب مدیریت فضای مجازی در زندگی، احترام متقابل، صمیمیت و محبت شناسایی شدند که هر کدام از این مقوله ها نیز شامل مفاهیم متعددی می شوند.

به نظر می رسد که یافته های حاصل از این پژوهش بتواند به دلایل شرایط خاص زندگی زناشویی بین زوجین، فهم جامع تری نسبت به مدل های موجود درخصوص ارتقا سلامت، صلح و سازش در خانواده فراهم کند؛ بر همین اساس، پاسخ به سؤال پژوهش؛ یعنی الگوی جامعه شناختی ارتقا سلامت، صلح و سازش بین زوجین در خانواده چگونه باید باشد، می توان براساس تحلیل داده های پژوهش به صورت الگوی ذکر شده و در قالب یک نظریه داده بنیاد بیان کرد.

براساس یافته های پژوهش اولین مقوله، حاکمیت ارزش های دینی و اخلاقی در خانواده است. مفاهیمی همچون دین محوری، صلح و دوستی، معاشرت طرفین با اخلاق پسندیده، مشاور و تراضی از ارکان مهم این مقوله هستند. دین و محوری و اعتقاد به اصل توحید در خانواده، اصل محوری در کلام اسلامی و مهم ترین شاخص و تمایز بخش میان زندگی اسلامی و غیر اسلامی است. با در نظر گرفتن ضرورت اصل توحید به عنوان محوری ترین و اصلی ترین وظیفه در خانواده، طرفین به وظایف و نقش های خود در چهارچوب دین آشنا بوده و سعی در انجام وظایف خود دارند. بسیاری از اختلافات و درگیری ها بدان دلیل است که طرفین به اصول و ارزش های دینی و اخلاقی خود و همسرشان پایبند نیستند و هرگونه خلاف و ناشایستی را مرتکب می شوند. در یک خانواده سالم، حفظ عفت، تقوا و دین داری برای ادامه زندگی سالم ضروری است. توحید مهم ترین اصل از اصول اسلامی است که تمام اعمال و عادات و اهداف مهم زندگی آدمی تحت تاثیر مستقیم آن می باشد. افراد با پذیرش این اصل، حدود خود را طبق اصل پذیرفته شده، را رعایت می نمایند. انجام وظایف و تعهدات و عدم توقع بی جا، سبب ارتقا سلامت صلح و دوستی در خانواده می گردد. دین از نظر کارکردهای اجتماعی دارای اهمیت فراوانی است، برخلاف این تصور که دین در جوامع مدرن به حاشیه رانده شده است، باید گفت دین نه تنها در این جوامع به حاشیه رانده نشده بلکه از جهت کارکردی تنوع

بیشتری پیدا کرده است. دین اکنون می‌تواند کاربردهای مختلفی در درون و برون از چهارچوب سازمان‌های مذهبی داشته باشد. براساس تحقیقات متعدد، افراد دین محور از لحاظ سلامت روان، امانت‌داری، تعهد و مسئولیت‌پذیری نسبت به سایر افراد در سطح بالاتری قرار دارند (بکفورد، ۱۳۸۸). یقیناً افراد با ویژگی‌های بیان شده و با رعایت حدود خود می‌توانند در کنار هم زندگی مناسبی داشته باشند.

ارتقای ارتباطات مؤثر سالم بین طرفین از دیگر یافته‌های این پژوهش است. برای ایجاد ارتباطی مثبت، باید به نیازها و احساسات طرف مقابل توجه کرد، به طور فعال گوش داد و در هنگام گفتگو صادقانه و بدون قضاوت رفتار کرد. همچنین، ابراز محبت و قدردانی و حل تعارضات با آرامش و بدون حمله به شخصیت طرف مقابل از اصول اساسی در برقراری ارتباط مؤثر است. درگیری‌ها و اختلافات زمانی پدید می‌آیند که پرده حرمت فیما بین دریده شود و طرفین برای یکدیگر ارزش و احترامی قایل نباشند. مهم‌ترین شیوه برای جلوگیری از بروز درگیری‌ها در بین زن و شوهر تحکیم روابط و تکریم یکدیگر است (قائم، ۱۳۶۲). تکریم کردن زن به شوهر و برعکس، طرفین را دل‌باخته و اسیر یکدیگر می‌سازد؛ آن‌چنان که هرگز از زندگی با همدیگر احساس سیری و خستگی نمی‌کنند و سعی دارند همیشه در کنار یکدیگر و دور از همه‌گونه فریب‌ها زندگی کنند. حرمت‌گذاردن به هم یک حسن است و هر زن و مرد باید در جست‌وجوی نقاط مثبت در زندگی همسر و تکریم او به خاطر آن نقطه مثبت باشد.

یکی از دیگر یافته‌های پژوهش افزایش، رشد و یادگیری مستمر آگاهی از زندگی مشترک است. زوجین می‌بایست در ارتباط با مهارت‌های زندگی، آگاهی از حقوق طرفین، درک متقابل نیازمندی‌ها، استفاده از مشاور خانواده دقت لازم را به عمل آورند. مهارت‌های زندگی، مجموعه‌ای از توانایی‌ها که زمینه سازگاری و رفتار مثبت را فراهم می‌آورد و فرد را قادر می‌سازند تا مسئولیت‌های نقش اجتماعی خود را بپذیرد و بدون لطمه زدن به خود و دیگران با خواست‌ها، انتظارات و مسائل روزانه به ویژه در روابط میان فردی به گونه‌ای مؤثر روبه‌رو شود. یادگیری مهارت‌های زندگی نقش بسزایی در شکل‌گیری اعتماد، حفظ اعتماد، نشاط و پایداری یک رابطه دارند. در اکثر موارد علت شکل‌گیری طلاق در زندگی از عدم تسلط به مهارت‌های زندگی نشات می‌گیرد. در واقع شکل‌گیری ازدواج موفق مستلزم توجه به مهارت‌های زندگی مشترک است. تداوم ازدواج به عنوان یک تصمیم حائز اهمیت در زندگی نیازمند برخورداری از مهارت‌های ویژه و آمادگی برای زندگی مشترک است. از ویژگی‌های بارز تقویت مهارت‌های زندگی مشترک می‌توان به احترام به حقوق طرفین، درک نیازمندی‌ها، حمایت‌های دو طرفه، پایداری در رابطه، حفظ احترام، نشاط، اعتماد و عشق بی‌قید و شرط اشاره کرد. یافته‌ها پژوهشی متعدد نشان داد که آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند در افزایش سازگاری زناشویی زوجین مؤثر بوده و باعث احساس مثبت در زندگی مشترک شود (زارع و همکاران، ۱۳۹۳).

از دیگر یافته‌های پژوهش تقویت حمایت اجتماعی از اعضای خانواده است، حمایت اجتماعی یکی از مهم‌ترین منابعی است که افراد می‌توانند در مواقع دشوار به آن تکیه کنند. این نوع حمایت شامل احساس تعلق، محبت و

پشتیبانی از سوی خانواده، دوستان، همکاران و حتی گروه‌های اجتماعی و دینی است. در زمان‌های سخت، برخورداری از حمایت اجتماعی می‌تواند به طور چشمگیری تأثیر مثبت بر سلامت روانی و جسمانی فرد داشته باشد. پذیرش حمایت اجتماعی می‌تواند به فرد احساس امنیت و آرامش بدهد و کمک کند تا بهتر با مشکلات کنار بیاید. بهره‌برداری از حمایت اجتماعی در زمان‌های سخت می‌تواند به عنوان یک سپر محافظتی عمل کند و به زوجین کمک می‌کند تا بهتر با چالش‌ها و مشکلات زندگی روبه‌رو شود.

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش مقوله توسعه فردی و ترویج سبک زندگی سالم است. طبق نظریه دیکسون^۱ زوجین ملزم هستند مهارت خلاقیت و توسعه فردی را تقویت نمایند. در واقع باید برای شکل‌گیری آینده بهتر به مولفه‌هایی نظیر؛ افزایش اعتماد به نفس، تعیین اهداف قابل قبول، خود مراقبتی، تعیین مرزهای شخصی، تغذیه سالم، سلامتی و پیشرفت شغلی توجه داشت. سبک زندگی ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی است که شامل تغذیه، فعالیت فیزیکی، استرس، کیفیت خواب، مصرف دخانیات است. ترویج زندگی سالم در خانواده، نقش مهمی در سلامت جسمی و روحی افراد خانواده دارد. زوجین می‌بایست توجه مناسبی به زندگی سالم جهت پیشگیری از استرس‌های زندگی و مصرف دخانیات داشته باشند. مصرف دخانیات یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در زندگی و عامل فروپاشی خانواده‌هاست (پیکو بی اف). در راستای خارج سازی زندگی مشترک از روال تکراری، خلاقیت و توسعه خود بسیار موثر است. افراد می‌بایست همیشه به دنبال راه‌های جدیدی برای یادگیری، رشد و توسعه فردی باشند. توجه آگاهانه‌ای که به رشد و توسعه فردی نقش مؤثری در سلامت خانواده دارد.

رضایت زناشویی در زندگی از دیگر یافته‌های این پژوهش است. بر اساس پژوهش‌های متعدد یکی از کلیدی‌ترین عوامل تعیین‌کننده سلامت خانواده رضایت زناشویی از زندگی مشترک است (شادمانی، فرزانه). رابطه زناشویی یکی از رابطه‌های قوی انسانی است که کیفیت آن پیامدهای گوناگون برای خانواده به همراه دارد. به جرأت می‌توان گفت که رضایت زناشویی اثر مستقیمی بر سلامت و استحکام خانواده دارد (اسپرچر). بنابراین توجه به کارکردهای رایج خانواده و اهمیت جلوگیری از فروپاشی آن، شناخت عوامل با رضایت زناشویی که پایه و استحکام زندگی خانوادگی است، جهت ارتقا سلامت، صلح و سازش ضروری به نظر می‌رسد.

تعهد و وفاداری یکی دیگر از یافته‌های این پژوهش است. تعهد و روابط پایدار از جنبه‌های بنیادی در روان‌شناسی روابط انسانی است که نقش مهمی در تداوم و سلامت روابط دارد. تعهد زناشویی و وفاداری به میزان دل‌بستگی، وفاداری و فداکاری فرد به همسر یا شریک زندگی خود اشاره دارد. تعهد زناشویی بر جنبه‌های مختلف بهزیستی فرد، رضایت زناشویی، ثبات، اعتماد، صمیمیت، رضایت جنسی، سلامت، شادی و رضایت از زندگی تأثیر بگذارد (۲۴). پژوهشگران زیادی تأیید کرده‌اند که تعهد مهم‌ترین نکته برای داشتن یک زندگی مشترک سالم و پایدار است. در نظریه‌های روان‌شناسی، تعهد به روابط، عامل پیش‌بینی‌کننده‌ای برای موفقیت و دوام روابط در بلندمدت است. تحقیقات نشان داده‌اند که تعهد عمیق و واقعی باعث کاهش احتمال خیانت و ناسازگاری در روابط می‌شود و افراد

^۱ . Dixon

متعهد، به دلیل وابستگی روانی و عاطفی خود به شریک زندگی، ترجیح می‌دهند مشکلات را از طریق تعامل و هم‌دلی حل کنند. این ویژگی‌ها نه تنها به پایداری روابط می‌انجامد، بلکه موجب افزایش رضایت و احساس امنیت در روابط میان فردی می‌شود (۲۵).

اختیار عمل و آزادی در همسرگزینی یکی دیگر از یافته‌های این پژوهش است. اصل اختیار و آزادی یکی از مهم‌ترین اصول حاکم بر انتخاب همسر مناسب است. جهان‌بینی و نگرش‌های هر فرد، تأثیر مستقیمی در همسرگزینی دارد؛ چرا که معیارهای گزینش همسر، برخاسته از باورها، عقاید و خصوصیات شخصی و فردی است. ازدواجی که با اختیار و آزادی طرفین صورت نگیرد، می‌تواند تأثیرات منفی زیادی بر سلامت روانی و جسمانی افراد داشته باشد. افراد ممکن است در معرض خشونت خانگی، افسردگی، اضطراب، و مشکلات اجتماعی قرار بگیرند. همچنین، این نوع ازدواج‌ها ممکن است منجر به مشکلاتی مانند طلاق، مشکلات در ارتباطات و تربیت فرزندان شود. در اسلام عقد بدون رضایت طرفیت باطل است ولی بعضا افراد به دلیل در نظر گرفتن ملاحظات فراوان، رضایت به ازدواج می‌دهند. وقتی فردی نتواند با اختیار و اراده و در کمال آزادی و با در نظر گرفتن مصلحت، همسر خود را انتخاب نماید، آن زندگی برای او جذابیتی نخواهد داشت و تلاشی در جهت تحکم آن نخواهد کرد.

از دیگر یافته‌های پژوهش وضعیت اقتصادی مناسب می‌باشد. وضعیت اقتصادی نقش حیاتی در تحکیم و پایداری و سلامت خانواده ایفا می‌کند. یک اقتصاد سالم و پایدار در خانواده، امکانات لازم برای تامین نیازهای اساسی خانواده، از جمله مسکن، تغذیه، آموزش و بهداشت را فراهم می‌کند. این امر به نوبه خود، باعث ایجاد احساس امنیت و آرامش در اعضای خانواده شده و به تقویت روابط بین زوجین کمک می‌کند. در مقابل، وضعیت اقتصادی ضعیف می‌تواند به بروز تنش‌ها و اختلافات در خانواده منجر شود. افشار کهن و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان داد که افزایش سرمایه اقتصادی به صورت مستقیم باعث افزایش استحکام خانواده نمی‌شود؛ (۲۶). طبق تحقیقات صورت گرفته وضعیت اقتصادی اگر چه شرط کافی برای استحکام خانواده نیست ولی شرط لازم و از ابتدایی‌ترین نیازهای خانواده برای ادامه مسیر است.

احترام متقابل، صمیمیت و محبت از دیگر یافته‌های این پژوهش می‌باشند. اصول مهم اخلاقی مانند احترام، صمیمیت و محبت در خانواده و بین زوجین از اهمیت فراوانی برخوردار هستند. اگر زوجین از این اصول بهره‌مند باشند به سادگی از تنش‌ها، بد رفتاری‌ها، خشونت‌ها و اختلافات ویرانگر مصون خواهند ماند. هر انسانی نیاز به محبت، صمیمیت و احترام دارد. زوجین می‌بایست در محیط خانواده نیازهای عاطفی همدیگر را برآورده سازند تا لحظات تنهایی، پوچی، بی‌هدفی و طرد شدگی را از محیط خانواده دور نمایند و زمینه ارتقا سلامت، صلح و سازش در خانواده را نهاده‌ای سازند.

مقوله‌های ذکر شده در قالب الگوی مطرح شده، با همدیگر ارتباط مستقیم و و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. این مقوله‌ها مانند اجزای بدن به هم وابسته‌اند. برای سلامتی بدن همه اجزا مهم هستند و نقص هر کدام این سلامتی را مختل می‌کند؛ اگرچه ممکن است بعضی اجزا نقش مهم‌تری در این بین داشته باشند؛ بنابراین، تمامی مقوله‌ها در الگوی ارتقا سلامت، صلح و سازش در خانواده جایگاه خود را دارند. بنابراین، به نظر می‌رسد که تنها راه عملی ارتقا سلامت،

صلح و سازش در خانواده به کارگیری مقوله‌ها در الگوی مطرح شده است. بنابراین، به نظر می‌رسد که الگوی ارائه شده در این پژوهش افق وسیع تری را درخصوص ابعاد ارتقا سلامت، صلح و سازش در خانواده ترسیم می‌کند و بر فهم پژوهشگران و مجریان امور درباره ابعاد و زوایای این مفهوم بیفزاید. یکی از محدودیت‌های پژوهش‌های کیفی، امکان تفاسیر مختلف از پدیده مورد بررسی است و طبیعی است که تفسیر صورت گرفته از پدیده مورد مطالعه در این پژوهش، تنها یکی از تفاسیر ممکن و پذیرفتنی در مورد آن است. به هر حال، هر پژوهش نظری خالی از عیب و ایراد نیست و به نقد و ارزیابی مجدد نیاز دارد. از این رو، به سایر پژوهشگران توصیه می‌شود از روش‌های نظام مند کیفی استفاده کنند و نتایج را با نتایج پژوهش حاضر مقایسه کنند و نتایج این پژوهش را از جنبه‌های مختلف نقد کنند و آن را پالایش کنند.

منابع فارسی

- ۱- ابراهیمی لویه عادل، ذوالقدر علی، صحبتی‌ها علی و اوجاقلو روح اله. (۲۰۱۴). بررسی عوامل موثر بر اختلافات خانوادگی در استان زنجان. پژوهش‌های کاربردی در علوم رفتاری، دوره ۵، شماره ۱۸، اسفند ۱۳۹۲، صفحه ۹-۲۶.
- ۲- احمدی، شریعتی، میرخانی، عزت السادات. (۱۳۹۹). ظرفیت اصول حاکم بر خانواده در حل تعارضات خانوادگی. مطالعات زن و خانواده، ۹(۳)، ۱۰۲-۱۲۸.
- ۳- افشار کهن، جواد. بلالی، اسماعیل و صدری، اعظم. (۲۰۲۱). بررسی مکانیسم تأثیر سرمایه‌های فرهنگی- اقتصادی زوجین بر میزان استحکام خانواده. علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۸(۱)، ۵۸-۲۹.
- ۴- پناهی، محمد حسین، زارعان، منصوره (۱۳۹۱). سلامت خانواده و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۹(۵۹)، ۴۰-۱.
- ۵- حسن زاده، صالح. (۱۳۹۲) پژوهشنامه مطالعات قرآنی، جلد ۴، شماره ۱۵، صفحات ۴۵-۶۵.
- ۶- حسینی، امین، زهراکار، کیانوش، داورنیا، رضا، شاکرمی، محمد و محمدی، بهناز. (۲۰۱۵). رابطه‌ی تعهد زناشویی با ویژگی‌های شخصیتی. مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ۲۲(۵)، ۷۹۶-۷۸۸.
- ۷- حکمت‌نیا، محمود، میرداداشی، مهدی، هدایت‌نیا، فرج‌الله. (۱۳۸۸)، فلسفه حقوق خانواده مبانی و منابع، جلد ۱، ناشر: شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، تهران.
- ۸- رئیسی، پوران. (۱۹۹۶). نقش بهداشت و سلامت بر بهره‌وری خانواده و کشور. فصلنامه پژوهش در پزشکی، ۲۰(۲)، ۷۴-۸۶.
- ۹- زارع، اعظم، خادمی، ملوک و یاراحمدیان، نسرين. (۲۰۱۴). نقش مهارت‌های زندگی والدین در کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی فرزندان. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۱۱(۳)، ۷۹-۹۶.
- ۱۰- شادمانی، فرزانه. (۲۰۲۰). پیش‌بینی رضایت زناشویی براساس رضایت زناشویی والدین و سلامت خانواده پدری. خانواده و پژوهش، ۴۶(۱۷)، ۱۴۵-۱۶۳.

- ۱۱- طباطبایی حکیم. (۱۳۹۲). عذرا، خانواده از دیدگاه قرآن، دانشنامه موضوعی قرآن، پرتال جامع معارف و علوم قرآنی.
- ۱۲- فرجاد، محمد حسین. (۱۳۷۷) بررسی مسائل اجتماعی ایران، فساد اداری، اعتیاد و طلاق، تهران: ۱۳۷۷، انتشارات اساطیر. تهران.
- ۱۳- فولادی، محمد. (۱۳۸۲) بررسی جامعه‌شناختی شکاف نسلی، ماهنامه معرفت، شماره ۱۳۹.
- ۱۴- قائمی، علی (۱۳۶۲). خانواده و مسائل همسران جوان، انتشارات امیدی، تهران.
- ۱۵- کاتوزیان، ناصر. (۱۳۹۴). حقوق خانواده، جلد ۱، شرکت سهامی انتشار، تهران.
- ۱۶- میرخانی عزت سادات. غفوری دره گرگی، صبا و اسدی، لیلا سادات. (۱۳۹۳). ابداع شریعت اسلام در تحقق عدالت در روابط مالی بین زوجین، مجله مطالعات خانواده، ۶(۲۳) ۱۲۱-۱۴۴.
- 17- Beckford, J. A. (2019). Religion and advanced industrial society. Routledge.
- 18- Clements, L., Frazier, S. K., Moser, D. K., Lennie, T. A., & Chung, M. L. (2020). The mediator effects of depressive symptoms on the relationship between family functioning and quality of life in caregivers of patients with heart failure. *Heart & Lung*, 49(6), 737-744.
- 19- Fincham, F. D. (2003). Marital conflict: Correlates, structure, and context. *Current directions in psychological science*, 12(1), 23-27.
- 20- Lu, C., Yuan, L., Lin, W., Zhou, Y., & Pan, S. (2017). Depression and resilience mediates the effect of family function on quality of life of the elderly. *Archives of gerontology and geriatrics*, 71, 34-42.
- 21- Myllyaho, T., Siira, V., Wahlberg, K. E., Hakko, H., Läksy, K., Roisko, R., & Räsänen, S. (2019). Interaction of genetic vulnerability to schizophrenia and family functioning in adopted-away offspring of mothers with schizophrenia. *Psychiatry research*, 278, 205-212.
- 22- Mills, S. D. (2000). *Men and marital commitment*. Purdue University.
- 23- Piko, B. F., & Kovács, E. (2010). Do parents and school matter? Protective factors for adolescent substance use. *Addictive behaviors*, 35(1), 53-56.
- 24- Sprecher, S. (2002). Sexual satisfaction in premarital relationships: Associations with satisfaction, love, commitment, and stability. *Journal of sex research*, 39(3), 190-196.
- 25- Zhai, B., Li, D., Jia, J., Liu, Y., Sun, W., & Wang, Y. (2019). Peer victimization and problematic internet use in adolescents: The mediating role of deviant peer affiliation and the moderating role of family functioning. *Addictive Behaviors*, 96, 43-49.
- 26- Zhao, S., & Yiyue, G. (2018). The effects of mother's education on college student's depression level: The role of family function. *Psychiatry Research*, 269, 108-114.

Scientific-Research Quarterly of Social Sciences, Islamic Azad University, Shushtar Branch,
Vol. 20, No. 3 (Serial 4), Autumn 2025,
pp. 41-55, Received: September 21, 2025 | Accepted: October 25, 2025

Sociological Model for Promoting Health, peace, and Reconciliation between Couples in the Family

Hassan Raeisizadeh*¹; Seyyed Hesam Hosseini²; Farajollah Barati³

1-PhD Student in Jurisprudence and Law, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

2- PhD Student in Jurisprudence and Law, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

3-Member of the Department of Islamic Philosophy and Theology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Abstract

Family is one of the most important pillars of society and plays an important role in the health of individuals. Healthy children grow up in a strong family and achieve great success. The importance of family is so great that it has been addressed in all religions and societies, therefore, a society is healthy if it has healthy families. The aim of the present study is to develop a sociological model for promoting health, peace, and reconciliation between couples in the family. The research method is qualitative with an exploratory approach. The statistical population consists of experts who have scientific, executive, or both expertise in the field of research. For this purpose, 16 experts were purposefully selected based on a snowball strategy for in-depth unstructured interviews, and the data were analyzed simultaneously using a set of open, selective, and theoretical coding. The results showed that the rule of religious and moral values in the family, the promotion of healthy effective communication between the parties, the education and learning of life skills, the strengthening of social support, personal development and the promotion of a healthy lifestyle, marital satisfaction in life, commitment and loyalty of couples, the freedom to act and choose a spouse, appropriate economic status, mutual respect, intimacy and affection are among the most important categories for promoting health, peace and reconciliation in the family. Based on this model, it is recommended that the role of different categories in promoting health, peace and reconciliation in the family be considered. Special attention to the contexts and factors that promote health in the family can promote the motivations for health, peace, reconciliation and consolidation in the family and prevent the collapse of families. The family is the center of the formation of children's personality traits and values are formed and nurtured in the family. Parents can provide the home and family environment in the best way for the mental and physical development of children.

Keywords: Sociological model; Health; Peace and reconciliation; Family

* Corresponding author Email: rraeis59@gmail.com